УДК 371.134:811.111(07)

Олена Бевз

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті досліджено призначення електронного навчального курсу у навчально-освітньому процесі підготовки майбутніх вчителів англійської мови. Визначено нормативну базу розроблення ЕНК та етапи його створення. Окреслено переваги використання електронного курсу як для студентів, так і для викладачів, які забезпечуються функціональними можливостями систем управління освітніми ресурсами навчального порталу. Охарактеризовано типи електронних ресурсів та складові частини ЕНК.

Ключові слова: *проект «Шкільний вчитель нового покоління», майбутні вчителі англійської мови, електронна педагогіка, дистанційна освіта, електронний навчальний курс (ЕНК), нормативна база розробки ЕНК, етапи створення ЕНК, навчальний портал, електронні ресурси ЕНК, складові частини ЕНК.*

Елена Бевз

Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕБНОГО КУРСА В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье исследовано предназначение электронного учебного курса в учебно-образовательном процессе подготовки будущих учителей английского языка. Определены преимущества использования ЭУК, как для студентов, так и для преподавателей, предоставляемые функциональными возможностями систем управления образовательными ресурсами учебных порталов. Дана характеристика типов электронных ресурсов и составляющих ЭУК.

Ключевые слова: *проект «Школьный учитель нового поколения», будущие учителя английского языка, электронная педагогика, дистанционное*

образование, электронный учебный курс (ЭУК), нормативная база разработки ЭУК, этапы создания ЭУК, учебный портал, электронные ресурсы ЭУК, составляющие ЭУК.

Olena Bevz

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

THE USE OF THE E-LEARNING COURSE FOR FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHER TRAINING

Due to the necessity of raising the level of mastering English by Ukrainian students' population which agrees with the Common European Framework of Reference for Languages the Ministry of education and Science of Ukraine together with British Council Ukraine initiated the project "New Generation School Teacher" with the aim to introduce changes into the system of English language teacher training. The development of future EFL teachers' social and informational skills and raising their professional competence are among the key objectives of the project. The realization of the project involves study visits to Great Britain and Uzbekistan which enabled the working team to attach growing importance to the forms of learning based on the use of online materials and activities such as web-enhanced, blended, hybrid and fully online ones. The purpose of the use of the e-learning course for future English language teacher training as the basis for organizing distance learning is investigated in the article. It defines the regulations which serve as the basis for the development of e-learning course and the stages of its development. The advantages for both students and teachers given by the functionality of managing educational resources of the educational portal are outlined. The author describes the types of electronic resources and constituent parts of e-learning course.

Key words: *"New Generation School Teacher" project, future English language teachers, electronic pedagogy, distance education, e-learning course, regulations for the development of e-learning course, stages of e-learning course development, educational portal, electronic resources for e-learning course, constituent parts of e-learning course.*

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні особливо гостро постає питання підготовки майбутніх учителів англійської мови, здатних забезпечити сучасні вимоги до рівня володіння англійською мовою учнями загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до Загальноєвропейських Рекомендації з мовної освіти. Виховання нового покоління учителів для української школи не може опиратися виключно на традиційні, а подекуди й застарілі методи і форми навчання. Зважаючи на це з ініціативи МОН України та Британської Ради в Україні у березні 2013 р. започатковано проект «Шкільний вчитель нового покоління» («New Generation School Teacher») метою якого є запровадження змін до системи підготовки учителів англійської мови в Україні. Як наслідок, проектом передбачено підвищення компетентності майбутніх та працюючих учителів англійської мови, розвиток їхніх соціальних та інформаційних навичок. У ході реалізації проекту, під час якого вивчався досвід удосконалення вивчення іноземних мов у Великій Британії та Узбекистані, з'ясовано, що на перспективу все більшої ваги набуватимуть форми опанування іноземними мовами у поєднанні з ресурсами Інтернет. Серед них виділяють вивчення іноземних мов із мінімальним залученням Інтернету (web-enhanced), змішане із частковим залученням он-лайн спілкуванням до 45 % (blended), змішане із заміною аудиторних занять від 45 % до 80 % (hybrid) і повністю он-лайн. Беззаперечно, це веде до розвитку електронної педагогіки як одного із напрямків класичної, фундаментальної педагогіки, яка тісно пов'язана з інноваційними процесами в освітній сфері. Саме інноваційне навчання як навчально-освітня діяльність, що ґрунтується на розвитку різних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних здібностей особистості орієнтується на динаміку змін навколишнього світу, забезпечує диференціацію навчального процесу та урізноманітнює його. Інформаційне суспільство диктує нам нову термінологію, нові підходи до педагогічної діяльності, які уособлює в собі педагогічна інноватика, вчення про створення, оцінку, освоєння й використання педагогічних новацій. Відповідаючи викликам часу процес інформатизації освіти став основою переходу до інформаційного

суспільства, зумовлюючи необхідність розробки електронної педагогіки, яка має свої принципи, понятійний апарат, нові теорії, нові види навчальних занять і т.д.

Аналіз актуальних досліджень. Електронні навчальні курси як основа дистанційної освіти, електронної педагогіки стали предметом особливої уваги сучасних українських та зарубіжних дослідників. З точки зору інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) електронні навчальні курси визначають як інформаційна система (програмна реалізація) комплексного призначення, яка забезпечує реалізацію дидактичних можливостей і засобів ІКТ у навчальному процесі засобом єдиної комп'ютерної програми без залучення паперових носіїв інформації. Питання використання ІКТ у навчальному процесі висвітлювалися у дослідженнях О. М. Кривоноса, О. А. Копил, Н. І. Клокар; мультимедійних технологій у побудові навчальних курсів і програм – у працях Ю. А Вінницького, О. А. Ємченка [1], В. Л. Іванова, В. М. Кухаренка, О. В. Рибалки та Н. Г. Сиротенко [3], Н. В. Морзе та О. Г. Глазунова, Г. М. Нурмухамедова [4], В. П. Родіна та ін. Т. І. Коробейнікова детально розглянула питання формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів з використанням ІКТ. При цьому автори зазначають, що проблема виробництва високоякісної, ефективної мультимедійної продукції в освітніх цілях ще не вирішена.

Мета статті полягає у виявленні сучасних критеріїв та вимог до структури і змісту електронного навчального курсу та з'ясуванні його призначення при підготовці майбутніх вчителів англійської мови у ВНЗ.

Матеріал публікації підготовлено за допомогою таких **методів дослідження** як пошуковий метод, метод термінологічного аналізу та метод критичного аналізу літературних джерел.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні Україна як учасник Болонського процесу активно бере участь у створенні освітнього середовища, що забезпечує подання навчального матеріалу в уніфікованому вигляді та його використання у будь-якому місці і у будь-який час незалежно від форми навчання студента.

Такі модернізаційні процеси знайшли своє відображення у концепції дистанційної освіти, яка охоплює широкі верстви суспільства і виступає важливим фактором його розвитку. Дистанційна освіта – це відкрита система навчання, що передбачає активне он-лайн спілкування між викладачами і студентами. Обираючи таку форму навчання, студенти самі обирають час, місце, та темп навчання, що задовольняють їхні індивідуальні потреби. З одного боку характеристикою дистанційної освіти є відокремлення вчителя від учня, з іншого – така форма навчальної діяльності дає більше можливостей для індивідуалізації навчання в наслідок більш інтенсивної комунікації між викладачем і студентом.

Основою організації дистанційного навчання є електронні навчальні курси. Згідно з Положенням про атестацію електронного навчального курсу (2010 р.), під ЕНК розуміється комплекс навчально-методичних матеріалів, створених для організації індивідуального та групового навчання з використанням дистанційних технологій, що базуються на Інтернет-технологіях, відповідно до графіку навчального процесу вищого навчального закладу [5]. У більшості випадків українські ВНЗ, як і значна кількість європейських, покладаються на віртуальне навчальне середовище Moodle, яке створює низку можливостей як для викладачів, так і для студентів. Воно є прикладом технічного забезпечення дистанційних технологій навчання, що є поєднанням інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. *Інноваційні педагогічні технології* часто структуруються з урахуванням компетентністного та особистісно-орієнтованого підходу, методу проектів та педагогіки співробітництва [3].

Інформаційно-комунікаційні технології – це технології створення, опрацювання, передавання і зберігання навчальних матеріалів, організації та супроводу навчального процесу за допомогою телекомунікаційного зв’язку, зокрема, електронних локальних, регіональних та глобальних (Інтернет) мереж та відповідних сервісів [4].

Розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Західної Європи, і здійснювався за умов низького рівня інформатизації українського суспільства, незначної кількості оснащення комп'ютерною технікою навчальних закладів України та відсутності спеціалізованих методик дистанційного навчання. Теоретичні, практичні та соціальні аспекти дистанційної освіти були розроблені в нашій країні недостатньо. Проте в останні декілька років в Україні дистанційні технології навчання почали розвиватися бурхливими темпами. Вже ніхто не має сумніву, що вони сприяють підвищенню ефективності та якості професійної підготовки фахівців на основі використання сучасних інформаційних технологій, індивідуалізації процесу навчання, поширення сфери освітніх послуг, підвищенню конкурентоспроможності навчальних закладів [1].

Нормативна база розробки електронних навчальних курсів в Україні включає:

– Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. № 2984-III, стаття 42, п. 1;

– Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007−2015 роки» від 09.01.2007 р. № 537-V;

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004−2006 роки» від 23.09.2003 р. № 1494, яку було розроблено МОН України на виконання указу президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», а також відповідних законів України;

– Наказ МОНУ «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 21.01.2004 р. № 40 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 09.04.2004 р. № 464/9063);

– Наказ МОНУ «Про затвердження правил використання комп’ютерних програм у навчальних закладах» від 02.12.2004 р. № 903 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 17.01.2005 р. № 44/10324).

При створенні та атестації ЕНК розрізняють два рівні: рівень ВНЗ та рівень МОН України. Процес створення ЕНК на рівні вищого навчального закладу передбачає проходження таких послідовних етапів:

- *Етап 1* – аналітичний (включає розробку загального задуму, модель дисципліни, розділу, теми тощо, формулювання цілей, визначення загального змістового наповнення курсу);

- *Етап 2* – стратегічний (визначає контингент курсу, його глобальну задачу та вибір стратегій);

- *Етап 3* – навчання (пропонує структуру курсу, загальний план його побудови а також підготовку науково-педагогічних працівників до створення ЕНК);

- *Етап 4* – технолого-конструкційний (наповнення курсу навчально-методичними ресурсами згідно з вимогами);

- *Етап 5* – упровадження (регламентує апробацію електронного курсу впродовж семестру, зо вимагає реєстрацію студентів та відкриття для них доступу до ресурсів);

- *Етап 6* – контрольно-діагностичний (передбачає атестацію курсу на рівні вищого навчального закладу, що є необхідною умовою його використання на різних етапах підготовки студентів);

- *Етап 7* – прогностичний (має на меті вдосконалення курсу з урахуванням зауважень та побажань студентів, висловлених у процесі зворотного зв’язку з боку користувачів [5].

Відмінність електронного навчального курсу від інших електронних засобів навчання полягає у тому, що він передбачає обов’язкове спілкування з викладачем, що є надзвичайно важливим для оволодіння іноземною мовою. В процесі навчання студентів-майбутніх вчителів англійської мови ЕНК безперервно змінюється та вдосконалюється.

Електронні навчальні курси розміщуються на навчальному порталі в системі дистанційного навчання, технічні вимоги до якої визначаються спеціальним документом. Роботу порталу організовують на основі системи

управління навчальними ресурсами, наприклад, Moodle (УДПУ імені Павла Тичини [2]), ATutor ILIAS, Прометей, технологій Вікі, соціальних мереж тощо, або систем власної розробки. Функціональні можливості таких систем дають змогу:

– студенту: отримувати персоніфікований доступ до електронного навчального курсу та інституційного репозиторію чи електронної бібліотеки через Інтернет, відкривати та завантажувати на власний комп'ютер навчально-методичні матеріали курсу, в тому числі і мультимедійні, відправляти виконані завдання для перевірки, проходити електронне тестування; спілкуватися із іншими слухачами курсу індивідуально чи в малих групах, ставити викладачеві запитання, переглядати електронний журнал обліку оцінок тощо;

– викладачу: самостійно створювати та редагувати ресурси ЕНК, надсилати повідомлення студентам, розподіляти, збирати та перевіряти завдання, вести електронні журнали обліку оцінок та відвідування, налаштовувати різноманітні ресурси курсу, організовувати електронне обговорення актуальних проблем між студентами в групі або малих групах в он-лайн та офф-лайн режимах тощо.

Електронні навчальні курси можуть бути використані як засоби навчання для студентів денної, заочної, дистанційної форм навчання та регіональних вищих навчальних закладів на всіх етапах навчальної діяльності студентів під час вивчення відповідних дисциплін.

ЕНК вміщує електронні ресурси двох типів:

а) ресурси, призначені для подання студентам змісту навчального матеріалу, наприклад, електронні конспекти лекцій, мультимедійні презентації лекцій, методичні рекомендації, веб-касти або аудіо-касти;

б) ресурси, призначені для закріплення вивченого матеріалу, формування вмінь та навичок, самооцінювання та оцінювання навчальних досягнень студентів, наприклад, завдання, тестування, анкетування, форум, чат тощо) [5].

Складові електронного навчального курсу, як правило включають навчально-методичні матеріали за такими блоками: загальні відомості про курс,

алгоритм навчання, відомості про автора(ів), зміст модуля та підсумкова атестація. До загальних відомостей про курс входять робоча програма, календарний план, критерії оцінювання, список друкованих та інтернет-джерел, глосарій.

Алгоритм навчання представляє особливості вивчення певної дисципліни (у нашому випадку – «Практика усного і писемного мовлення», «Методика викладання іноземних мов», «Інтерпретація тексту»), інформацію про рекомендовану послідовність роботи в курсі, виконання завдань.

Відомості про автора(ів) курсу містить прізвище, ім'я та по-батькові, науковий ступінь, вчене звання, посаду і кафедру, перелік курсів, що викладаються, інформацію щодо наукових інтересів.

До змісту модуля входять теоретичні, практичні матеріали, завдання для самостійної роботи та опис модульного контролю.

Теоретичний навчальний матеріал може включати теоретичні відомості з модуля, мультимедійні презентації лекцій, додаткові навчальні матеріали у вигляді флеш-роликів, аудіо і відео матеріалів, довідкові нормативні документи (форми, шаблони, нормативні акти, стандарти, закони тощо).

Практичні роботи в електронному курсі є поєднанням семінарських та лабораторних занять, під час яких використовуються різноманітні навчальні стратегії. Означені вище стратегії обов'язково деталізуються у матеріалах курсу. Своєчасному виконанню завдань сприяють методичні рекомендації, форми подання результатів виконаної роботи, критерії оцінювання кожної роботи, список завдань для індивідуальної, парної та групової роботи.

Для реалізації практичних занять використовують проблемні завдання зі звітом викладачеві та форуми. Проблемні завдання, окрім формулювання безпосередньо проблемного запитання, обов'язково включають у себе план чи опорну схему відповіді, методичні рекомендації до виконання, приклади й варіанти завдань для забезпечення індивідуального виконання студентом. У завданні також вказується форма звітності (наприклад, письмове повідомлення обсягом до однієї сторінки друкованого тексту шрифтом 12 пт) та форма

організації роботи – індивідуальна чи колективна. Всі завдання мають шкалу та критерії оцінювання.

Результат виконання практичної роботи студенти надсилають викладачеві в електронній формі до навчального порталу, подають у паперовому вигляді або усно. Після перевірки та оцінювання виконаних завдань, викладач виставляє бали до електронного журналу ЕНК.

Завдання для самостійної роботи. Значна частина навчальних годин при вивченні кожної дисципліни відводиться на самостійне опрацювання. У матеріалах електронного навчального курсу розміщують додатковий теоретичний матеріал, завдання для самостійного виконання та методичний матеріал, який забезпечить його якісне виконання студентами. Завдання формулюється у такій формі: текст завдання, форма подання результатів виконання, критерії оцінювання, термін виконання, список додаткових друкованих та Інтернет-джерел. Результати виконання завдання надсилають викладачеві в електронній формі до навчального порталу, подають у паперовому вигляді або усно. Після перевірки та оцінювання виконаних завдань, викладач виставляє бали до електронного журналу ЕНК [5].

Модульний контроль. Для оцінювання знань, умінь та навичок, набутих під час вивчення кожного модуля курсу, використовуються індивідуальні завдання, тести та опитування за допомогою контрольних запитань. Платформа Moodle дозволяє створювати тестові завдання 10 різних типів. Кожний модуль містить тест для самоконтролю, контрольні запитання та контрольний тест. Результати оцінювання навчальних досягнень кожного студента автоматично заносяться до електронного журналу після тестування.

Підсумкова атестація передбачає наявність матеріалів для підготовки студентів до складання заліків та іспитів (наприклад, контрольні запитання, типові завдання) та підсумковий тест.

Результати навчання студентів фіксуються у електронному журналі оцінок, в якому викладач задає категорії для оцінювання всіх видів навчальної

діяльності та визначає їх обсяг (у відсотках) по відношенню до підсумкової оцінки з дисципліни.

Висновки. Таким чином, за умови дотримання сучасних критеріїв та вимог до структури і змісту електронного навчального курсу його використання при підготовці майбутніх вчителів англійської мови є раціональним та зручним засобом навчання, оскільки розширює можливості традиційного навчання; урізноманітнює навчальний процес; дозволяє покращити якість знань студентів; підвищити рівень мотивації студентів до навчання, ефективність їхньої самостійної роботи, ефективність управління навчальним процесом, удосконалити методику викладання дисциплін циклу професійної підготовки; стимулювати розвиток інтелектуального потенціалу студентів; підвищити об'єктивність оцінки знань студентів; автоматизувати процес контролю та оцінювання здобутків студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ємченко, О. А. Використання електронного навчального курсу на заняттях з інформатики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=8979&chapter=1
2. Інформаційно-освітнє середовище для студентів очної та заочної (дистанційної) форм навчання УДПУ імені Павла Тичини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dls.udpu.org.ua/course/index.php?categoryid=22
3. Кухаренко, В. М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: Навчальний посібник / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко; за ред. В. М. Кухаренка. – Харків : НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. – 320 с.
4. Нурмухамедов, Г. М. Электронные учебные курсы: потребности образования, проектирование, разработка, проблемы и перспективы / Г. М. Нурмухамедов // Информатика и образование, 2012. – № 1.
5. Положення про атестацію електронного навчального курсу на рівні ВНЗ та МОН України від 8 червня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/images/gr/obg/2010/08_06_10.pdf – Назва з екрану.